

Sygn. akt I UK 312/18

POSTANOWIENIE

Dnia 22 sierpnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania A. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.
o rentę socjalną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 sierpnia 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 26 kwietnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2018 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczonego A. W. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w N. z dnia 5 lutego 2016 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N. z dnia 20 grudnia 2016 r., którą odmówiono przyznania ubezpieczonemu prawa do renty socjalnej.

Ubezpieczony A. W. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 26 kwietnia 2018 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej w związku z art. 12 i art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu

Ubezpieczeń Społecznych, a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 217 § 2 k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia, podnosząc przy tym, że zaskarżony wyrok został wydany z oczywistym naruszeniem prawa materialnego, to jest art. 4 ust. 1 z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej w związku z art. 12 i art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez ich niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że ubezpieczony nie spełnia warunków nabycia prawa do renty socjalnej, a także przez nieuwzględnienie przy ocenie stopnia niezdolności ubezpieczonego do pracy orzeczonego wobec niego stopnia niepełnosprawności.

W ocenie skarżącego, należy bowiem mieć na uwadze, że stanowiąca element definicji całkowitej niezdolności do pracy „niezdolność do jakiegokolwiek pracy” nie odpowiada niezdolności do „wszelkiej pracy”, bez względu na stan i warunki jej wykonywania. Zgodnie z obowiązującym orzecznictwem sądowym całkowita niezdolność do jakiegokolwiek pracy w rozumieniu ustawy emerytalno-rentowej definiowana jest jako równoznaczna z utratą zdolności do pracy w normalnych warunkach, ponieważ ustawodawca, posługując się przesłanką niezdolności do „jakiegokolwiek pracy”, zastrzegł w art. 13 ust. 4 tej ustawy, że jej stwierdzeniu nie stoi na przeszkodzie zachowanie zdolności do pracy w warunkach specjalnie stworzonych dla osoby niepełnosprawnej. Nie ma więc przeszkód w ustaleniu całkowitej niezdolności do pracy, mimo zachowania zdolności do prac, które może wykonywać osoba o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, zatrudniona w zakładzie pracy chronionej albo w zakładzie aktywizacji zawodowej (por. art. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych).

Skarżący stwierdził ponadto, że doniosłe znaczenie w konstrukcji niezdolności do pracy ma podkreślenie, że chodzi o ocenę zachowania zdolności do wykonywania nie jakiegokolwiek pracy, lecz nadto pracy „zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji”. Dlatego przy ocenie, czy ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy, powinna być brana pod uwagę - poza aspektem biologicznym czy medycznym - także obiektywna możliwość podjęcia przez niego pracy zgodnej

z poziomem kwalifikacji, wykształcenia, wieku, predyspozycji psychofizycznych. O niezdolności do pracy decyduje bowiem wpływ skutków schorzeń na zdolność do wykonywania pracy oraz, uzależniona od stanu ogólnego związanego z wiekiem lub brakiem predyspozycji psychofizycznych, możliwość wykonywania pracy w ramach posiadanych kwalifikacji lub po przekwalifikowaniu.

Zdaniem skarżącego, oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika również z tego, że w jego przypadku zachodzą podstawy do uznania go za całkowicie niezdolnego do pracy. Występujące u niego choroby nie pozwalają na podjęcie jakiegokolwiek zatrudnienia. Skarżący mógłby ewentualnie podjąć pracę, ale tylko w warunkach pracy chronionej, co jednakże czyni go całkowicie niezdolnym do pracy na otwartym rynku pracy w rozumieniu przepisów rentowych i daje podstawę do przyznania mu prawa do renty socjalnej. Skarżący posiada przy tym orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem zdolny do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej. Orzeczonego wobec niego umiarkowany stopień niepełnosprawności ma charakter trwały i został orzeczonego na stałe. Sąd Apelacyjny błędnie wykluczył natomiast możliwość uznania skarżącego – osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – za całkowicie niezdolnego do pracy. Tymczasem, mając na uwadze ustalony stopień jego niepełnosprawności, schorzenia którymi jest dotknięty, wskazanie zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej, zachodziły dostateczne podstawy do uznania go za osobę całkowicie niezdolną do pracy.

W ocenie skarżącego, Sąd Apelacyjny błędnie uznał zatem, że opinie biegłych sporządzone w toku postępowania dowodowego zawierają kompleksową i wyczerpującą ocenę stanu zdrowia skarżącego i uwzględniają wpływ wszystkich rozpoznanych schorzeń na ocenę jego zdolności do pracy oraz zawierają przekonujące uzasadnienie, dlaczego nie powinien on być uznany za całkowicie niezdolnego do pracy.

W związku z powyższym w pełni uzasadniony był wniosek skarżącego o przeprowadzenie dowodu z opinii C. w K. na okoliczność ustalenia jego niezdolności do pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Należy także przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora

skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wywodu prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej, renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało: 1) przed ukończeniem 18-tego roku życia; 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25-tego roku życia; 3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Dokonując analizy użytego w treści powołanego przepisu pojęcia „całkowita niezdolność do pracy” należy brać pod uwagę zarówno kryterium biologiczne (stan organizmu dotkniętego schorzeniami naruszającymi jego sprawność w stopniu powodującym całkowitą niezdolność do jakiegokolwiek pracy), jak i ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do wykonywania jakiegokolwiek pracy zarobkowej). Osobą całkowicie niezdolną do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej (w sprawie o rentę socjalną stosowanego na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej) jest więc osoba, która spełniła obydwa te kryteria, to jest została dotknięta upośledzeniem zarówno biologicznym, jak i ekonomicznym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2004 r., I UK 28/04, LEX nr 979161). W orzecznictwie przyjmuje się również, że decydującą dla stwierdzenia

niezdolności do pracy jest utrata możliwości wykonywania pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu przy braku rokowania odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu (art. 13 ust. 1 ustawy). Prawdą jest przy tym, że choć w myśl art. 12 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS całkowita niezdolność do pracy polega na utracie zdolności do wykonywania jakiejkolwiek pracy, to jednak w art. 13 ust. 4 tejże ustawy został przewidziany wyjątek od tej zasady. Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 13 ust. 4, zachowanie zdolności do pracy w warunkach określonych w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (zob. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych) nie stanowi przeszkody do orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy. Oznacza to, że możliwość uznania całkowitej niezdolności do pracy jest wykluczona przy zachowaniu choćby ograniczonej zdolności do pracy, ale w tzw. normalnych warunkach pracy, na otwartym rynku pracy. Wymaga podkreślenia, że konieczność odniesienia się do takich normalnych (typowych) warunków pracy można uznać za pogląd utrwalony, zarówno w piśmiennictwie (por. T. Bińczycka-Majewska, Wokół projektu zmian prawa rentowego, PiZS 1995, nr 5, s. 3; W. Koczur, Orzekanie o niezdolności do pracy dla celów rentowych (w:) B.M. Ćwiertniak (red.), Prawo pracy, ubezpieczenia społeczne, polityka społeczna. Wybrane zagadnienia, Opole 1998, s. 385; H. Pławucka, Niezdolność do pracy w przepisach prawa emerytalno-rentowego, PiZS 1998, nr 1, s. 4), jak i w orzecznictwie sądowym, zgodnie z którym przesłanka niezdolności do jakiejkolwiek pracy odnosi się do każdego zatrudnienia w innych warunkach niż specjalnie stworzone na stanowiskach pracy odpowiednio przystosowanych do stopnia i charakteru naruszenia sprawności organizmu (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 grudnia 2000 r., II UKN 134/00, OSNAPiUS 2002 nr 15, poz. 369; z dnia 3 kwietnia 2003 r., II UK 206/02, Monitor Prawa Pracy - wkładka 2004 nr 3, poz. 13; z dnia 7 października 2003 r., II UK 79/03, OSNP 2004 nr 13, poz. 234; z dnia 13 października 2009 r., II UK 106/09, LEX nr 558589; z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309).

Skarżący w swoim wniosku przytacza ten właśnie kierunek wykładni pojęcia „całkowita niezdolność do pracy”, uznając, że spełnia tak rozumiane kryteria

całkowitej niezdolności do pracy z uwagi na orzeczone w stosunku do niego umiarkowany stopień niepełnosprawności, który – jego zdaniem – umożliwia mu wykonywanie zatrudnienia jedynie w warunkach pracy chronionej, co nie zostało uwzględnione w opiniach biegłych, na podstawie których zapadło zaskarżone orzeczenie.

Zajmując takie stanowisko i twierdząc, że wskazuje ono na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, skarżący nie dostrzega jednak, że jak jednoznacznie wynika z lektury pisemnych motywów zaskarżonego wyroku przedstawiona wyżej wykładnia pojęcia „całkowita niezdolność do pracy” była w pełni respektowana również przez Sąd drugiej instancji, który uczynił z niej podstawę do dokonania oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, oraz że Sąd ten uwzględnił w swoich rozważaniach orzeczone w stosunku do skarżącego umiarkowany stopień niepełnosprawności, a w szczególności, że przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe wykazało, iż skarżący, poza pracą kierowcy, pracami na wysokościach i przy maszynach w ruchu, może wykonywać proste prace fizyczne, także na ogólnym rynku pracy, a więc niekoniecznie na specjalnie stworzonych dla niego stanowiskach.

Co do podnoszonych przez skarżącego niedostatków postępowania dowodowego, a zwłaszcza niedopuszczenia w sprawie dowodu z opinii C. w K., Sąd Najwyższy przypomina z kolei, że nie ma normy (przepisu) nakazującej dopuszczenie przez Sąd dowodu z opinii instytutu naukowego w każdej sytuacji, gdy domaga się tego skarżący. Przy podejmowaniu takiej decyzji należy mieć na uwadze przede wszystkim okoliczności faktyczne sprawy. Kompleksowa ocena stanu zdrowia osoby ubiegającej się o świadczenie rentowe, w zależności od okoliczności faktycznych, może, ale też wcale nie musi wymagać opinii łącznej biegłych lekarzy, instytutu naukowego bądź zasięgnięcia dodatkowej opinii tych samych biegłych (art. 286 k.p.c. i art. 290 k.p.c.), czy też zasięgnięcia opinii innego (kolejnego) biegłego lub innych biegłych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 stycznia 2001 r., II UKN 170/00, LEX nr 2477492; z dnia 8 września 2015 r., I UK 430/14, LEX nr 1809930). Wymaga natomiast podkreślenia, że w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy stan zdrowia skarżącego był oceniany w toku postępowania pierwszoinstancyjnego przez biegłego z zakresu psychologii oraz

biegłych lekarzy specjalistów z zakresu psychiatrii i neurologii, a dodatkowo w postępowaniu apelacyjnym przez Instytut Badań i Ekspertyz Sądowych w K., którego opinia została wydana z udziałem lekarzy specjalistów z zakresu psychiatrii – interny i neurologii. Opinia ta uwzględniała zaś także umiarkowany stopień niepełnosprawności ustalony dla skarżącego i przyczyny jego ustalenia. Trudno więc przyjąć w takiej sytuacji, że ocena stanu zdrowia skarżącego i stopnia jego niezdolności do pracy nie miała charakteru kompleksowego oraz że nie była wyczerpująca.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie wykazał potrzeby merytorycznego rozpoznania jego skargi kasacyjnej, a w szczególności nie wykazał oczywistej zasadności tego środka zaskarżenia wynikającej z kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów powołanych w podstawach zaskarżenia. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji swojego postanowienia.